

AJATUKSIA OPETTAJAKSI KASVUSTA JA KÖYDENPUNOJAN PEDAGOGIIKASTA AMMATILISESSA OPETTAJANKOULUTUKSESSA

Tässä kirjoitelmassa kerron omasta opettajaksi kasvun alkutaipaleesta HAMK:n osaamisperustaisessa ammatillisessa opettajankoulutuksessa. Pohdin myös, miten meidän osaamisperustaisessa Espoon alueryhmässä käytetty Köydenpunoja pedagogiikka toimi omalla kohdallani.

1. Omat lähtökohdat

Taustani on ravintola-alalta. Ammattikorkeakoulututkinnon (Restonomi, AMK) jälkeen olen työskennellyt enemmän tai vähemmän esimies-tehtävissä omalla alallani. Olen työssäni ollut aina aikaansaava ja uralla eteenpäin suuntautuva. Olen nauttinut hektisestä arjesta, nopeasti muuttuvista tilanteista ja ennen kaikkea työskentelystä lähellä ihmisiä. Ravintolatyössä olen huomannut nuorten kanssa työskentelyn olevan antoisaa ja työharjoittelijoiden ohjaaminen on ollut minulle aina mieluisaa puuhaa. Työssäni olen tavannut myös usein ammatillisen koulutuksen opettajia. Pikku hiljaa mielessäni alkoi pyöriä ajatus, voisinko itsekin toimia tulevaisuudessa oman alan opettajana.

1.1. Hakeutuminen opettajankoulutukseen

Yritin hakeutua opettajankoulutukseen jo aikaisemmin, mutta työkokemusvuodet, esimieskokemus, täydennyskoulutukset ja ammattikorkeakoulu-tutkinto eivät vielä antaneet riittävästi pisteitä, että olisin päässyt kouluun sisään. Huomasin, että jotta voisin päästä kouluun sisälle, minun oli suoritettava joko kasvatustieteen perusopinnot ja/tai saatava työkokemuspisteitä työskentelystä oppilaitoksessa. Hektisessä ravintolapäällikön arjessa kasvatustieteen opintoihin ei olisi riittänyt aika. Niinpä hyppäsin kohti tuntematonta ja vaihdoin hyvän, vakituisen ravintolapäällikön työpaikan ammatillisen erityisoppilaitoksen ohjaajaksi. Aluksi shokki oli melkoinen. Oma työnkuvan muuttuminen esimiesasemasta ohjaajaksi oli tietysti suuri muutos, jonka olin jo tiennyt päätöstä tehdessäni. Sen sijaan laitosmainen työympäristö, huono työilmapiiri ja oppilaitoksen hierarkisuus tulivat täydellisenä yllätyksenä ja vaativat aika paljon sulattelua. Jollain tavalla sain kuitenkin tsemppattua itseäni ajatellen tulevaisuutta niin, etten heti luovuttanut. Myös opettajan sijaisuuksia alkoi pikkuhiljaa kertyä mukavasti, ja niinpä pääsin vajaan vuoden työkokemuksella erityisoppilaitoksessa sisään Hämeenlinnan ammatilliseen opettajankoulutuslaitokseen ja jäin työpaikastani opintovapaalle.

1.2. Opintojen aloitus ja odotukset

Vaikka olin saanut hieman jotuntumaa opetus- ja ohjaustyöhön, en ikeastaan tiennyt siitä vielä yhtään mitään. Opettajaopinnot aloitin siis hyvin vähäisellä kokemuksella opetustyöstä. Tärkeimpänä tavoitteena minulla olikin oppia pedagogisia perustaitoja. Erityisesti odotin harjoittelua, jonka kautta saisin kokemusta oman ammattialani opetuksesta. Erityisoppilaitoksen ohjaajan työtehtävä ei ollut vastannut täysin omaa osaamistani.

1.3. Espoon OSPE-alueryhmä

Opinnot alkoivat syksyllä 2014. Espoon alueryhmä koostui hyvin erilaisista taustoista tulevista opiskelijoista. Se onkin aikuisten koulutuksen yksi suurimmista rikkauksista mutta myös yksi suurimmista haasteista. Vaikka kohtaan itse asiakaspalvelutyössä paljon erilaisia ihmisiä, sain huomata, että erilaisten ihmisten kohtaaminen opiskeluympäristössä on aivan eri asia, eikä ryhmän toimivuus aina olekaan itsestään selvää, vaikka aikuisopiskelijoita ollaankin. Ryhmäläiset olivat hankkineet aikaisempaa osaamista opetustyöstä monin eri tavoin. Osalla opiskelijoista ei ollut minkäänlaista kokemusta opetustyötä, osalla taas oli jo pitkään jatkunut vakituinen opettajan työ.

Ammattien kirjo myös yllätti minut, sillä olin ennen opintoihin hakeutumista jostain syystä olettanut, että ammatillinen opettajankoulutus on nimenomaan ammattikoulun opettajaksi hakeutuville suunnattu koulutus. Monilla saattoi olla myös kokemusta kouluttajan työstä esimerkiksi yritys-elämästä. Monilla oli ylempi korkeakoulutus, mutta oli myös niitä, joilla ei ollut korkeakoulutusta lainkaan. Meitä opettaja-opiskelijoita oli biologista diplomi-insinööriin ja rakennusmestarista ravintolapäällikköön. Lähtökohdat olivat siis hyvin erilaiset ja siten myös tavoitteet opiskelujen suhteen. Opettajan pätevyyden saaminen oli sen sijaan varmasti kaikkien yhteinen tavoite opiskeluissa.

2. Opintojen sisältö

60 opintopisteen laajuiset opinnot koostuivat kasvatustieteen perusopinnoista, ammattipedagogisista opinnoista ja opetusharjoittelusta. Kasvatustieteen osuudessa noudatettiin enemmän perinteistä opettajajohtoista mallia ja se koostuikin suurimmaksi osaksi itsenäisesti tehtävistä esseistä. Aiheita syvennettiin lähipäivinä. Kasvatustieteissä koin omalla kohdalla oppineeni eniten juuri kirjoitelmien kautta itse pohtimalla.

Opetusharjoittelussa opin omalla kohdallani ehkä eniten. Suoritin harjoitteluni ammatillisella toisella asteella, aivan erityyppisessä oppilaitoksessa kuin missä ennen opiskeluja työskentelin. Pääsin opettamaan juuri sellaisia aiheita, joissa osaamiseni oli jo ennestään vahvaa. Opettajaopinnoissa

opiskellut asiat konkretisoituivat, kun sai kokeilla erilaisia opetusmenetelmiä käytännössä. Sain ilokseni uumata, että minusta on sittenkin tälle alalle, ja että asiat voivat olla paljon paremmin, kun löytää itselleen sopivan työympäristön ja samanhenkisiä ihmisiä ympärilleen. Huomasin myös että ihmisläheinen työ sai jatkua myös alan opetustyössä.

Ammattipedagogiset opinnoissa toteutettiin Köydenpunojan mallia. Näistä kerron enemmän seuraavassa.

2.1. Köydenpunojan pedagogiikka

Markku Kuivalahden kehittämän Köydenpunojan pedagogiikan ajatuksen mukaan voi todeta, että jotta voi saavuttaa jotakin uutta, on ensin hypättävä kohti tuntematonta. Kun meille ilmoitettiin, että meidän Espoon alueryhmän opettajankoulutus toteutettaisiin tämän mallin mukaan, aiheutti se aluksi suurta hämmennystä ja hieman myös jännitystä siitä, mitä opettaja-opinnot toisivat tullessaan.

Köydenpunojan mallin mukaan opiskelijat ottavat itse vastuun omasta kehittämisestä ja oppimisesta. Käytännössä kaikki tapahtui niin, että ammattipedagogisten opintojen sisällöt oli jaettu opintojaksoihin, joilla kullakin oli oma aihealueensa. Kullakin opintojaksolla oli yksi noin neljän-viiden hengen opintopiiri, joka perehtyi opintojakson aiheisiin perusteellisesti. Opintopiiri laati aihealueesta oppimiskysymykset, jotka jaettiin oppituntien aiheiksi lähipäivillä muulle ryhmälle, opintopareille, ns. huutokauppaamalla. Opintopiiri käytti Moodle-työtilaa oppimisalustana, jossa opintopiirin jäsenet ohjasivat opintopareja oppimiskysymyksissä ja oppituntien suunnittelussa sekä myös arvioivat toteutukset. Opintoparit suunnittelivat ja toteuttivat oppimiskysymyksen mukaisen oppitunnin. Opintopari sai itse päättää opetusmenetelmän ja sisällön opetettavaan aiheeseen. Opintopiiri saattoi antaa opintoparille vinkkejä, neuvoja ja toiveita aiheen käsittelyyn. Oppitunti kesti noin 60 minuuttia, ja siihen sisältyi myös opintoparin arviointia sekä palautes keskustelua. Tämän jälkeen opintopari laati blogikirjoituksen omasta oppitunnistaan sekä julkaisi esitysmateriaalin Moodlessa. (Kuivalahti, M. 2015, 20-22.)

2.2. Tekemällä ja opettamalla oppiminen

Learning by Doing-periaate on John Deweyn pragmatismiin eli toimintakeskeiseen tietojen oppimiseen perustuva tapa oppia. (Rinne ym. 2000, 152-153). Olen itse ehdottomasti tekemällä oppimisen kannalla, ja itsekin opin parhaiten sillä tavalla. Myös ammattikouluissa opitaan useimmiten tekemällä, ja sinne hakeutuvat opiskelijat ovat usein luonnostaan tekemällä oppijoita. Köydenpu-

nojan pedagogiikassa sama malli on jalostunut Learning by Teaching- malliksi. (Kuivalahti, M. 2015. 23.)

Kuten Kuivalahtikin (2015, 24) mainitsee, on opettamalla oppiminen tehokas ja tuloksekas tapa oppia. Kysymys on lähinnä motivaatiotekijöistä. Omia oppitunteja suunnitellessa tulee vähintäänkin syvennettyä omaa tietämystä opetettavasta aiheesta, vaikka aihe muuten olisikin ennestään tuttu.

2.3. Köydenpunojan mallin sovellettavuus

Korkea-asteella malli on varmasti toimiva, ja on juuri omiaan lisäämään työelämälähtöisyyttä niin opettajankoulutukseen kuin myös ammattikorkeakoulujen opintoihin. Sellaisenaan malli käy mielestäni parhaiten laajojen aihekokonaisuuksien opiskeluun. Soveltuuko Köydenpunojan pedagogiikka sitten ammatillisen peruskoulutuksen puolelle? Varmasti, jos menetelmää hieman soveltaa. Köydenpunojan malli haastaa opiskelijat toden teolla ja se vaatii opiskelijoilta muun muassa itseohjautuvuutta ja hyviä ryhmätyötaitoja. Toiselle asteelle mallin toteuttaminen käytännössä voi siten olla hieman haastavaa, sillä opiskelijat opettelevat vielä näitä perustaitoja, kuten opiskelutekniikkaa ja tiedonhakua. Näihin pitäisikin ammattikouluissa satsata mielestäni vielä enemmän.

Köydenpunojan mallia on kokeiltu vasta kolmessa eri opettajankoulutusryhmässä, ja mallin ajatus sekä toimintaperiaatteet jalostuvat varmasti vielä tulevaisuudessa. Köydenpunojan malli on ehdottomasti käyttämisen arvoinen menetelmä, sillä se vastaa erinomaisella tavalla tulevaisuuden työelämän tarpeisiin.

2.4. Mitä kehittäisin Köydenpunoja mallissa?

Jos jotakin kehittäisin vielä eteenpäin ammatillisten opettajaopintojen Köydenpunojan mallissa, niin alussa voisi käyttää hieman enemmän aikaa mallin periaatteiden läpikäyntiin. Opintojaksojen aluksi voisi olla tarpeen ns. johdantoluento, jossa käsiteltäisiin esimerkiksi aiheeseen liittyviä käsitteitä ja avainsanoja sekä tehtäisiin selväksi se, mitä on tarkoitus oppia. Silloin tällöin näin tehtiinkin, mutta omalla kohdallani olisin kaivannut asioihin enemmän konkreettisuutta.

Kun opintoparit pitävät oppitunteja, tulee muulle ryhmälle aihe aivan uutena. Kun opintopari on suunnitellut tunnin ja opintopiiri on perehtynyt aiheeseen ennestään, ovat he varmasti oppineet opetettavasta aiheesta paljon. Mutta millä taata se, että myös muu ryhmä oppii, kun mehän vasta harjoitteleme opettamista. Voihan myös olla, että sekä opintopiiri että opintopari tai jompikumpi onkin ajautunut käsittelemään aihetta aiheen vierestä. Tässä ohjaavien opettajien olisikin oltava

valppaina. Myös jonkinlainen vastuuopettajien vetämä johdantoluento tai kotitehtävä tulevasta aiheesta voisi auttaa.

Koska aiheiden valinta ja niihin perehtyminen oli meidän opiskelijoiden omissa käsissä, oli välillä vaikea ymmärtää, mitä tehtävänannossa haettiin, koska näkökulmia on yhtä monta kuin meitä opettajaopiskelijoita. Näin monenkirjavan opiskelijajoukon opettaminen on tällä menetelmällä haastavaa. Iso haaste oli myös se, että nopealla aikataululla omaksuttava aivan oma kieli. Nyt jos aloitaisin kaiken alusta, kun olen saanut käytännössä nähdä mitä pedagogisilla malleilla, opetusmenetelmillä tai oppimiskäsityksillä tarkoitetaan, ymmärtäisin paremmin, mistä on kyse.

3. Mitä itse opin opettajaopinnoissa?

Opettajankoulutus avarsi näkemystäni siitä, että tapoja opettaa on yhtä paljon kuin opettajia ja että kukin tapa voi olla aivan yhtä hyvä riippuen kohderyhmästä, jolle opetusta annetaan. Ammatin opettamisessa tärkeässä osassa on taitojen opetus. Oma kohderyhmänä on ensisijaisesti nuoret 16-vuotiaasta eteenpäin. Vaikka opettajaopinnoissa sai jo ennen varsinaista harjoittelua kokeilla opettamista, ei aikuisryhmän opettaminen antanut itselleni kuitenkaan vielä kovin paljon eväitä oman kohderyhmäni opetukseen. Onneksi sain mahdollisuuden tehdä harjoitteluoppilaitoksessa sijaisuuksia jo ennen varsinaista harjoittelua. Sitä kautta huomasin, että oppitunnin kulkuun vaikuttaa monet asiat. Pelkän asian opetus ei välttämättä riitä, vaan opiskelijoiden motivoimiseen on käytettävä mielikuvitusta. Lisäksi sellaisia asioita, kuten miten saada levoton luokka rauhoittumaan, ei välttämättä tule yhtä konkreettisesti vastaan aikuispuolella.

Opettajan työssä tarvitaan monenlaisia taitoja. Substanssiosaaminen on tietysti kaiken a ja o, mutta pelkästään se ei riitä, vaan tulevaisuuden opettajalla tulee olla yhä paremmat taidot esimerkiksi erilaisten oppijoiden ohjaukseen. Ammatillinen koulutus onkin nyt jonkinasteisessa murroksessa, kun osaamisperustaisuutta ja työelämälähtöisyyttä pyritään lisäämään. Myös tieto- ja viestintäteknikan kehittyminen sekä monikulttuurisuus asettavat haasteita. Nähtäväksi jää, miten uuden hallitusohjelman linjaukset tulevat näkymään käytännössä.

Oma kasvuni opettajuuteen voi nyt oikeastaan vasta alkaa. Opettajankoulutus antoi alkusysäyksen opettajan työn mielenkiintoiseen ja ihmeelliseen maailmaan sekä paljon ajattelemisen aihetta. Opettajankoulutuksessa läpi käytyihin aiheisiin tulee varmasti palattua myöhemmin. Muun muassa omaa ammatti-identiteettiäni olen pohtinut myös paljon. Jos ravintolatyöntekijänä minulle on kasvanut selkeä oma ammatti-identiteetti, niin opettajuudessa olen vasta aloittanut sen etsimisen. Mielenkiinnolla odotan, mitä kaikkea matkan varrelta vielä löytyykään.

LÄHTEET

Kuivalahti, M. 2015. Köydenpunojan pedagogiikka. Hämeenlinna. E-julkaisu. Saatavilla osoitteessa:

https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98418/HAMK_koydenpunojan_pedagogiikka_2015_ejulkaisu.pdf?sequence=1

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2015. Saatavilla osoitteessa:

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/?lang=fi>

Rinne, R., Kivirauma, J. & Lehtinen, E. 2000. Johdatus kasvatustieteisiin. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö